

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF OP HET OUDE AKZO NOBEL NOORD TERREIN TE VILVOORDE (VLAAMS- BRABANT), OMGEVING BEDRIJVENTERREIN "ACHTER MIMA"

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 290

Rapport opgemaakt door: Emmy Nijssen, Anouk Van der Kelen, Veerle Caelen en Melissa Lamberts

Derbystraat 51

9051 Gent

14 november 2016

Dossiernr. 20470

Gent

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van de geplande aanleg van drie bouwvolumes voor met winkelruimtes, appartementen, ondergrondse parking en een bijhorende bovengrondse parking met voetgangerszone. Deze geplande werken brengen ingrepen in de bodem met zich mee waarvoor een stedenbouwkundige vergunning vereist is. Het onderzoeksgebied situeert zich niet in een zone waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt en valt niet volledig binnen gabarit bestaande lijninfrastructuur. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site of een vastgestelde archeologische zone. De oppervlakte van het perceel is groter dan 3000m² en de geplande bodemingreep overschrijdt de 1000m². De aanvrager is niet publiekrechtelijk en het onderzoeksgebied ligt niet (gedeeltelijk) in woon-of recreatiegebied. Omdat de geplande bodemingreep de 5000m² zal overschrijden moet er in het kader van het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet voorafgaand aan deze bouwvergunning een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Het onderzoeksgebied is gelegen op de rand van het oude bedrijventerrein "Achter Mima" en was tot de 19de eeuw landelijk, grotendeels onbebouwd gebied.

1.2 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

De regio waarin het onderzoeksgebied gelegen is wordt gedomineerd door de spoorlijn naar het station van Vilvoorde en de Zenne in het westen, en door de N22 Woluwelaan in het oosten. Topografisch gezien behoort het onderzoeksgebied tot de Oostelijke Vlaamse Laagvlakte. De bodemkaart geeft aan dat het studiegebied in een bebouwde zone (OB) ligt. Hoewel het perceel momenteel onbebouwd is werd de bodem in het verleden sterk gewijzigd door de gebouwen van verffabrikant Nobel nv met bijhorende ondergrondse tanks. Bovendien zijn er op het perceel in 2008 ingrijpende saneringswerken gebeurd waarbij ca. 50% van het terrein tot op 3m tot het maaiveld werd afgegraven. Er is momenteel nog steeds vervuiling aanwezig zowel aan het oppervlak als in de ondergrond en het grondwater. Op ca. 30% van het terrein kon in 2008 geen bodemsanering omdat het toen nog bebouwd was. Bijgevolg is in deze zone nog veel vervuiling met assen, puin en PAK's aanwezig.

Het studiegebied maakt deel uit van de zandleemstreek. Net ten oosten ervan liggen sterk vergraven gronden (OT), maar naar het noorden en het zuiden toe zijn de typische zandleembodems aanwezig. In het noorden zijn de bodems iets droger en hogergelegen terwijl de bodems ten zuiden van het onderzoeksgebied geleidelijk natter worden.

Op de Quartair geologische kaart is te zien dat het onderzoekgebied gelegen is in een zone waar zich geen Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie bevinden. Het landschap wordt gevormd door de Quartaire hellingsafzettingen waar zich dekzandruggen uit eolische afzettingen hebben gevormd.

Het studiegebied ligt op het Massief van Brabant. Volgens de Tertiargeologische kaart behoort het gebied tot de Formatie van Brussel. De zanden van deze formatie zijn bleekgrijze en kalkhoudend met grind, fossiellaagjes, veel kwarts, en zandsteenlagen. Onder de Formatie van Brussel bevindt zich de Formatie van Tielt met groen tot blauwgrijs kleiig fijn zand tot zandige klei. Deze zanden zijn glauconiet houdend met zandsteenfragmenten en schelpengruis.

Ter hoogte van het studiegebied is er geen informatie beschikbaar over de potentiële bodemerrosie. De bodemerrosiekaart geeft echter aan dat bodems in de omgeving weinig onderhevig zijn aan erosie. De Bodemgebruikskaart toont de aanwezigheid van industrie- en handelsinfrastructuur en (gesloten en open) bewoning direct rondom het studiegebied.

De overzichtskaart van het Geoportaal Onroerend Erfgoed geeft voor het gebied onmiddellijk aangrenzend aan het onderzoeksgebied (ca. 500m) geen beschermde cultuurhistorische landschappen; geen wereldoorlog relicten/zones. En geen gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt. Op een ruimere afstand (ca. 700m) is de vastgestelde archeologische zone Historische stadskern van Vilvoorde aanwezig ((ID: 140042 / 11928).

Verschillende bouwkundig erfgoed gehelen en relicten bevinden zich in de directe omgeving van het onderzoeksgebied. Het gaat hierbij om: de 16de eeuwse Onze-Lieve-Vrouw kapel direct ten zuiden van het onderzoeksgebied, een kapel uit de 17de eeuw, een reeks huizen en villa's uit de 19de en 20ste eeuw, een chicoreifabriek uit de 19de eeuw, en een schoolgebouw en kerk uit het interbellum.

De overzichtskaart van alle CAI-meldingen binnen een straal van ca. 1km rond het onderzoeksgebied toont eveneens de 16de eeuwse Onze-Lieve-Vrouw kapel (CAI2723). Ca. 700m naar het westen ligt de archeologische zone van de historische stadskern Vilvoorde (CAI207828). In een straal van 1km rondom het studiegebied liggen de Leuvensepoort (CAI207830), de stadswallen(CAI207827), en een karmelietessenklooster (CAI150791) die alle drie uit de late middeleeuwen dateren.

Er is op de oudste historische kaarten is geen bebouwing op het onderzoeksgebied te zien. Op de Ferrariskaart is wel een weg te zien die mogelijk over het studiegebied liep en net buiten het studiegebied lag waarschijnlijk een hoeve. Op de Vandermaelenkaart en de Popp-kaart is te zien dat er direct ten noorden van het studiegebied twee molens stonden in de 19de eeuw. Vanaf de 19de eeuw neemt de bebouwing in de omgeving licht toe en wordt de spoorlijn naar Vilvoorde aangelegd, maar het perceel zelf blijft onbebouwd. Vanaf de 20ste eeuw neemt de bebouwing sterk toe met de opkomende industrialisering van het gebied. De zone ten zuiden van het studiegebied wordt een bedrijventerrein terwijl in de zone ten noorden ervan zich de woonwijk Faubourg ontwikkelt. Vanaf de jaren 50' en 60' wordt het perceel volgebouwd met gebouwen van verffabrikant Nobel. Deze worden gesloopt in 1993 met uitzondering van het labo dat pas in 2013 werd gesloopt.

In eerste instantie biedt de nabijheid van water aan het onderzoeksgebied en dit in combinatie met vruchtbare bodems (leem) een goed potentieel voor menselijke aanwezigheid in het verleden. De sterk vergraven en kunstmatige bodems en de aanwezigheid van industrie-en handelsinfrastructuur halen het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied echter sterk naar beneden. Bovendien werd het studiegebied sterk verstoord door de bouwwerken en ondergrondse tanks van de Nobel NV gebouwen en werd reeds 50% van het terrein tot 3m diep vergraven in het kader van bodemsaneringswerken. De reeds gekende archeologische waarden en de historische kaarten tonen geen menselijke aanwezigheid op het onderzoeksterrein aan voor 1950. Op basis van deze bronnen lijkt het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied dan ook laag.

Over het volledige terrein bevindt zich nog vervuiling aan de oppervlakte, in de diepte en in het grondwater. Aangezien het terrein van het labo dat in 2013 werd gesloopt niet kon gesaneerd worden in 2008 is op dit deel van het studiegebied (ca. 30%) nog een sterke vervuiling met puin, assen en PAK's aanwezig. Deze vervuiling vormt een reëel veiligheids- en gezondheidsrisico bij verder onderzoek.

1.3 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Het potentieel tot kennisvermeerdering bestaat hier voornamelijk uit het aantreffen van dieper liggende structuren die bewaard zouden zijn onder de reeds bebouwde en vergraven gronden. Het is echter de vraag in welke mate sporen, structuren en stratigrafieën bewaard zijn gebleven onder de uitgraving van de saneringswerken en onder de ondergrondse tanks die nog steeds aanwezig zijn op het studiegebied.

Het studiegebied ligt momenteel braak met uitzondering van de parkeerzone in de zuidwestelijke hoek van het perceel en de zuiveringsinstallatie in het noordoostelijke deel van het perceel. In 1993 werd het merendeel van de gebouwen van Akzo Nobel gesloopt met uitzondering van het laboratorium. Dit laboratorium werd pas in 2013 gesloopt. Bij de bodemsanering bleek dat nog verschillende ondergrondse tanks van Akzo Nobel aanwezig waren op het terrein. In 2008 zijn hier al 18 van verwijderd, maar er bevinden zich nog steeds ondergrondse tanks en structuren waarvan de exacte locatie en afmetingen niet goed gekend zijn. Bij de bodemsanering werd 50% van de ondergrond verstoord tot 3m diepte waardoor archeologische structuren tot deze diepte compleet afwezig zijn.

Verder kan ook aangehaald worden dat op basis van cartografisch onderzoek blijkt dat het terrein waarschijnlijk tot het midden van de 20ste eeuw onbebouwd is gebleven. Vanaf het midden van de 20ste eeuw heeft de industrialisering van het terrein de ondergrond zwaar verstoord door de aanleg van de gebouwen van de verffabriek.

Tenslotte toont de CAI voornamelijk bouwkundige waarden in de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied met als uitzondering één 16de eeuws vlakgraf met een onduidelijke context op ca. 750m afstand van het studiegebied.

Rekening houdend met deze voorgaande argumenten schatten we het potentieel tot kennisvermeerdering laag in.

2 GEMOTIVEERD ADVIES

Het gevoerde bureauonderzoek is naar onze mening volledig als archeologisch vooronderzoek bij aanvraag voor de stedenbouwkundige vergunning voor het oude Akzo Nobel Noord terrein te Vilvoorde (Vlaams-Brabant).

Op basis van een analyse van landschappelijke, historische, cartografische en archeologische gegevens over het projectgebied menen wij te kunnen besluiten dat de impact van de geplande werkzaamheden op het potentieel aanwezige archeologisch bodemarchief minimaal is. Bovendien vormt de aanwezige vervuiling een reëel veiligheids- en gezondheidsrisico bij verder onderzoek.

Rekening houden met het geringe kennispotentieel en de potentiële risico's pleit een kosten-baten afweging voor het **afzien van verder onderzoek**.

Ondanks de vrijgave van het terrein willen we onder aandacht brengen dat er voor archeologische vondsten een meldingsplicht geldt.